

KÖZGAZDÁSZ

A BUDAPESTI KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM LAPJA

XXXVIII. ÉVFOLYAM, 7. SZÁM

ÁRA: 10 FORINT

1995. ÁPRILIS 27.

Új mellékszakirány - új tanszék Kutatóintézeti és egyetemi együttműködés

Új mellékszakirány indul szeptembertől a gazdálkodási karon. Egyetemünk az MTA SZTAKI-val (Számítástechnikai és Automatizálási Kutató Intézet) együttműködési megállapodást írt alá. Ennek keretében egy új egység, a gazdasági döntések tanszék kezdi meg működését az egyetem kihelyezett tanszékeként.

Már 1989-ben megfogalmazódott elképzelésünk, hogy az akadémiai intézetek részt vegyenek az oktatásban - kezdi *Rapcsák Tamás*, a SZTAKI operációkutatás és döntési rendszerek labor-és osztályvezetője. - A kérdés az volt, hogy melyik egyetem felé orientálódjunk. A tematika alapján a Közgázon kívül szóba jöhetett még az ELTE és a Műegyetem. Mi a Közgáz tartottuk a legmegfelelőbbnek s így ez irányba kezdtük meg a szervezőmunkát. A kar kiválasztása is tudatosan történt, hisz' mi nem az elméleti területre kívánunk jelentkezni, hanem a gazdasági életben kilépőknek szeretnénk

tárgyunkkal segíteni. Elképzelésünkben csak megerősített bennünket az az 1993-as Newsweekben megjelent cikk, amely pár éven belül a számítógép-tudomány, az operációkutatási elemzések és az egészséggel kapcsolatos területekre a legdinamikusabb fejlődést irányozza elő. Lényeges, hogy a társadalmat és a gazdaságot együttesen szervezzük, fontossá vált a felsőbb szintű döntések lemelegedése és az, hogy az oktatott objektív adatokat, ismereteket összhangba hozzuk szubjektív döntéseinkkel. Elképzeléseink megvalósításában nagy segítséget nyújtott *Dancs István* professzor.

Az alapelv, hogy ami az órán elhangzik, az megvalósuljon számítógépen is, a SZTAKI számítógépes laboratóriumában rendelkezésre álló szoftverek segítségével. Így a gazdasági életben előforduló problémák gyakorlatilag megoldásához kívánunk segítséget nyújtani. Fontosnak tartom kihangsúlyozni,

hogy az oktatás modell- és esettanulmány-központú lesz. A már létező modellek mellett sor kerül önállóak kifejlesztésére és a modellek konkrét megoldására is. A jelentkezők létszámát 25 főben maximalizáltuk, éppen azért, hogy minden hallgatónk külön IBM PC 486 gépen, Microsoft Windows környezetben dolgozhasson.

Kik jelentkezhetnek a tárgyra, és kik fognak oktatni?

- Az érdeklődők számára a választás feltételei az első négy félévben oktatott matematika, statisztika és számítástechnika tárgyak legalább 3,5 átlaga. Előny a szakvasztásnál, ha valaki speciális képzésben és a számítástechnikai alapkursusokon részt vett. A tanszékvezetői feladatokat jómagam látom el, ezenkívül a SZTAKI, az MSZI munkatársai és *Temesi József* fogják a különböző területeket megismertetni a hallgatókkal. A tárgy négy féléves. Az I. félévben a folytonos döntési rendszerek, a II.-ban a készletezéselmélet és előrejelzés, a III.-ban a többkritériumos döntési modellek, míg a IV.-ben a dinamikus döntési modellek ke-

rülnek terítékre, természetesen széles teret adva a gyakorlatnak.

- Ki finanszírozza a képzést?

- A költségeket a SZTAKI pénzből fedezzük. A régóta működő számítógépes tanszékünk, a jól felszerelt könyvtárunk mind a leendő hallgatókat szolgálják. Célnk, hogy a kutatás és a fejlesztés között megszünjön a szakadék, az oktatástól ne legyenek elzárva technikai hiányosságok miatt a jó képességű emberek.

- Mik a távlati terveik?

- Jelenleg még csak graduális szinten próbáljuk meg elindítani ezt a képzést, de szeretnénk erre ráépítve a posztgraduális oktatásban is képviseltetni magunkat. Ott viszont mindarra az elméleti elmélyülésre, amire mellékszakirányon az idő rövidsége miatt nincs mód, szeretnénk kitérni. A nappalis, mellékszakirányos hallgatóink viszont kezükbe kapják a receptet, azt, hogy egy probléma megoldásához milyen modelleket, milyen alkalmazói szoftvereket kell használni, s az, hogy a későbbiekben hogy boldogulnak ezzel, az már rajtuk múlik.

Köszöntjük az édesanyákat!



Takács Zsuzsa:

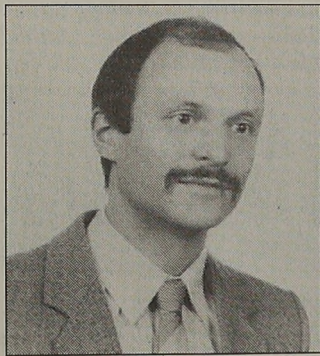
Borostyán

Bogár
sír a kőben,
biztosabb helyre
innen, szétfeszített
szárnyal sír a borostyán
ban ezentúl. Óledbe fekszem
mozdulatlanul, hogy védelmez, érints
és viselj! míg nem mondom, elég! és kitépsz
óledből, itt vagyok. Hajolj fölem, és mosolyogj!
Csecsemő, aki tettei magát, elhajtja a nyáját, s
a bölcsőbe visszafekszik, olyan ártatlan vagyok!
és ha nem figyelsz rám, én megölöm magamat.
Szoknyákat simít a kötél a nap. Fenyegő
tétek villognak a levegőben, hogy föl
falsz, vagy elejtesz. Félek, mint a
bárány, ha jön az ünnep hogy le
vágják, s hogy nem vágják le
mégsem. Biztosabb helyre
innen, a kőből a bogár
gondolatban kiröpül,
amikor mosolyogva
nyúl sz utána,
akkor.

Takács Zsuzsa a spanyol-portugál tanszék vezetője. Ez a verse Sötét és fény kora című verseskötetéből való. (Megjelent a Magvető gondozásában 1989-ben.)

Becker Pál a GMI vezetője

Megbízott gazdasági és műszaki főigazgatói státusban vezeti a gazdasági és műszaki igazgatóságot Becker Pál rektori gazdasági tanácsadó. Ez a státusa a főigazgatói posztra kiírt pályázati eljárás lebonyolításáig tart. A pályázatot a Művelődési Közlönyben teszik közzé és a megjelenéstől számított 30 napon belül lehet elbírálni.



Magánpartizán-stratégiát folytatok

- Beszélgetés Könczei Györggyel -

- Elég ritka Magyarországon a negyvennél fiatalabb akadémiai doktor. Személyes elégtételt jelent ez neked, ha sikerül, vagy éppen az hajt, hogy a lehetőségek kora idővel lejár?

- Kutatói pályám a Rajk szakkollégiumba nyúlik vissza. A nyolcvanas évek közepén, amikor tagja voltam, két fő csoportja volt, a vacsora-főzők meg a teoretikusok. Én a teoretikusok közé tartoztam, olvastunk, gondolkodtunk, készültünk, tudósok szeretnünk volna lenni. Közös értékrendünk szerint amikor eljön az ideje, bizonyos szinteket meg kell ugrani, eszerint amikor az ember úgy érezte, hogy fölkészült, akkor megpróbálta teljesíteni a kitűzött próbát,

- Személyes ambíció, saját kíváncsiság fűt, hogy efféle próbákat állíts magadnak?

- Nem tudom, a próbákat szerintem az élet állítja. Igyekszem mindig mindent jól csinálni. Tény például, hogy a fogyatékos emberek jogait lábbal tiporja a magyar társadalom évtizedek óta, vagy tán öröktől fogva. Most alkalmas a pillanat egy olyan emberi jogi, antidiszkriminációs törvény megalkotására, ami ezeket a dolgokat alapszinten helyükre teszi, s ha ez így van, akkor ezt meg kell csinálni. Jelenleg négy törvényjavaslat van fiókban, 1991 és 1994 között évente készült egy, mindegyik más. Ezért aztán 1994 márciusában a Népjóléti Minisztériumban szerveztem róluk egy szakmai vitát, még Göncz Árpádné is eljött, aki ennek az ügynek egy részét nagy elszárással csinálja. Akkoriban

aztán ment tovább. A kisdoktori után jött a kandidátusi, és amikor lassan megérttem volna a nagydoktorira, hirtelen most vagy soha helyzet állt elő, mert kiderült, hogy meg fog szűnni a nagydoktori, ezentúl életműre lehet majd kapni, ajándékba. Akkor arra gondoltam, nem hagyhatom, hogy elvigyék előlem a Himaláját, aminek a tövéhez éppen eljutottam. Így aztán - bár egyébként vártam volna még egy-két évet - most kell nekifutni, vagy sikerül, vagy nem.

elég feszült volt a viszony a liberálisok és a kereszténydemokraták között, de ezen az egyébként nagyon színvonalas vitán szerencsére csak kevesen kezdtek politizálni, igaz, arra is csupán ketten tettek javaslatot, miként lehetne a négy törvénytervezetből egy legjobb ötödiket csinálni. A kormányváltással leállt a munka, ez a tavaly márciusi vita volt a hatálydala az egész fogyatékosügyi törvényalkotási munkának. Az új kormány nem tartott igényt efféle munkára: a törvény-előkészítéssel foglalkozó szervezet formálisan is megszűnt. A fogyatékosügyi törvénynek, mint emberi jogi kérdésnek jelenleg nincs gazdája. Új fejlemény, hogy egy SZDSZ-es képviselő levélben fordult a miniszterhez,

mondván, ez ügyben kész dokumentumok vannak, amiket téke és az ügyért valacsak el kellene fogadni. Rej-mennyire elkötelezett miniszter, mikor lesz ebből valami, ter lemondott.

- Ez azonban már nélkülöd történik majd, hisz' részvételed a fogyatékosügyi munkában megszűnt.

(Folytatás a 2-3. oldalon.)

TDK-konferencia

Az idei TDK-konferenciát május 8. és 15. között tartják meg. A részletesebb programot a hamarosan megjelenő műsorfüzet tartalmazza. A dolgozatok elolvashatók a könyvtár első emeleti olvasótermében.

Berend-előadás

Berend T. Iván akadémikus tart előadást a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében május 2-án. Egyetemünk volt rektora igen hosszú idő után tér haza az Egyesült Államokból. Előadásának címe sokat ígér: Gazdasági rendszerváltás

a világgazdaság periferiáján. A rendezvényt az MTA Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya, illetve Filozófia és Történettudományok Osztálya szervezi. Lapunk következő számában tudósítást közlünk Berend professzor előadásáról.

NYITVA TARTÁS

1. A rendes nyitvatartási időn túl vizsgaidőszakban a Központi Könyvtár I. emeleti olvasóterme nyitva tart:
1995. május 28-án, június 11-én, június 18-án és június 25-én (vasárnapokon), 9-13 óráig.

2. 1995. június 27-től július 22-ig a Központi Könyvtár nyitvatartási rendje:

kedd: 9-20 óráig
szerda: 12-20 óráig
csütörtök: 9-20 óráig

3. A Központi Könyvtár 1995. július 24. és augusztus 26. között zárva tart.

Száz marad

Nem hagyja el az egyetemet Száz János, akit húsvét előtt választottak a Tözsde tanács vezetőjévé. Kérdésünkre elmondta, hogy az alapoktatásban szereplő óráit megtartja, a szakközgazdász képzésben viszont kevésbé vesz majd részt. A pénzügyi tanszék munkatársa úgy véli, oktatóként segítségére lesz új funkciója. Az utóbbi időben elsősorban a pénzügyek matematikai oldalával foglalkozott. Ez a változás gyakorlatiasabb irányba tereli majd érdeklődését, tanári munkáját.

Az egyetemi tanács ülése

Lapzártánk után, április 24-én ülést tartott az egyetemi tanács.

A testület az előzetes napirend szerint az 1995-96-os operatív tantervről, valamint a doktori (Ph. D.) szabályzatról tárgyalt az aktuális egyebek mellett. Az egyetemi tanács üléséről következő számunkban közlünk részletes tudósítást.

MEGHÍVÓ

Szeretettel meghívjuk 1995. április 29-én 18 órára a főépület III-as előadójába az egyetem PRELUDE kórusának 45 éves születésnap koncertjére.

Kabdebó Sándor
karnagy

Kovácsné Audikovszky Irén,
a Közművelődési Titkárság vezetője

Magánpartizán-stratégiát folytatok

– Beszélgetés Könczei Györggyel –

(Folytatás az 1. oldalról.) tam volna – eljöttem a Népjóléti Minisztériumból.

– Pedig lehetnél ennek a területnek a szakértője, kényelmesen, negyven évig.

– Igen, elfogadott az új kormány, én is őket, semmi bajunk nem volt egymással, maradhattam volna, a tisztogatások már lefutottak, mindenki elkerült onnan, aki nem volt nekik megfelelő, én maradtam. Tényleg fölmerült bennem, hogy akkor nekem most van egy nyugdíjas állásom, amit jól csinálók, szeretem, elfogadnak, pénzt keresek vele. Közben azonban fölkeríttek, legyenek a Soros Alapítvány egészségügyi rendszer-fejlesztési programigazgatója, és erre nem tudtam nemet mondani.

– Korábban volt még valami, amire nem tudtál nemet mondani: az Európai Szociális Karta magyar részről való ratifikálásának előkészítését is vállaltad.

Könczei György 1958-ban született, 1977 és 1982 között végezte el a közgazdasági egyetemet. Rajk-kollégista volt, több TDK-díjat nyert. „Két irányzat a társadalomtudományban” című diplomadolgozatát Kornai János irányításával írta. 1982-ben a politikai gazdaságtan tanszék oktatója lett. Tudományelméleti tárgyú egyetemi doktori értekezését *summa cum laude* minősítéssel védte meg. Részt vett a szociológia tanszék empirikus kutatásában, amely a fiatal szakértelmiség beilleszkedésének problémáit vizsgálta. 1983 és 1986 között levelező tagozatos diákként elvégezte a Pázmány Péter Római Katolikus Hittudományi Akadémiát. Ottani tanulmányai miatt el kellett hagynia közgazdasági egyetemi állását. Hat hónap hiábavaló álláskeresés után Donáth Ferenc segítségével a Gyenes Antal vezette Szövetkezeti Kutató Intézetbe került, ahol tudományos segédmunkatársról főmunkatársig ívelő pályája során mindvégig foglalkozott. Több hazai spontán szociális mozgalom önkéntese volt. 1989-ben megvédett kandidátusi értekezésének címe: A nem-orvosi rehabilitáció elméletéhez. A rehabilitáció néhány sarkkérdése Magyarországon 1968–1986. Az egyetemre 1990-ben térhetett vissza, az összehasonlító közgazdaságtan tanszék docense. Mintegy negyven publikációja jelent meg, munkájában az angol, az orosz és a német nyelvet használja. Titkára volt az Európai Szociális Karta Ratifikációját Előkészítő Tárcaközi Bizottságnak, és a Magyar Köztársaság Kormányának Humán- és Ifjúsáspolitikai Kabinet Foglalkoztatási Szakértői Albizottságának. Mégis, kinek az érdeke? című akadémiai doktori értekezésének megvédése folyamatban van.

– Ebbe véletlenül kerültem, mert sem Magyarországon, sem Strasbourgban nem voltak megelégedve az elődömmel. Nem tudtam, mit vállalom. A karta az Európa Tanács nemzetközi egyezménye,



lényegében húsz-harminc oldalas kis füzet, amelyet 1991. december 13-án az akkori magyar népjóléti miniszter aláírt, kifejezve ezzel a szándékot és képességet arra, hogy az ország néhány éven belül ratifikálni fogja tudni, azaz kötelezettséget vállal arra, hogy az abban foglalt előírásoknak eleget tesz. Ez a dokumentum a minimális európai sztendereket tartal-

mazza a munka világában, a jövedelemtámogatási rendszerekre, az oktatásra, társadalombiztosításra vonatkozóan, a bevándorló munkások jogain, továbbá a másik fél területén történő vállal-

kozás jogának leszövegezésén kívül. Egyévi munkánk során elérhető közelségbe került a rafitáció, szerintem egy éven belül sor kerülhet rá, ám ennek érdekében új jogszabályokat is kell alkotni. Van azonban még néhány probléma: a karta angolszász analógiára született, azaz rövid cikkei mellé hosszú esetjog-értelmezés tartozik. Az alapdokumentum rögzíti például

a munkához való jogot, az viszont a több kötetre rúgó esetjogból derül ki, hogy például amennyiben a munkanélküliség bizonyos határ fölé nő, s az ország nem tesz ellenintézkedéseket, akkor megéri ezt a cikket. Ráadásul az esetjogi rész állandóan változik, olyasmi ez, mintha magasugrók lennének, nekifutnánk és közben mindig egyre magasabbra tennék a léceket.

Azt hiszem, a legszebb munkám volt, amit valaha az életben csináltam. Egyszerre kellett politikusként, szociálpolitikusnak lennem, jogásznak,

– Mi vonzott a Soros Alapítványhoz?

– Nem volt könnyű korábbi szép munkáimról lemondani, de harminchat-harminchétfévesen az ember még próbálkozhat új dolgokkal. Sok ok van, hogy elvállaltam. Először is, elkötelezettség van bennem a Soros Alapítvány iránt, mert amikor nekem egzisztenciálisan nehéz volt, akkor segítettek, kaptam egy ösztöndíjat, az előző könyvem abból írtam meg. Az ösztöndíjon kívül azonban eddig semmi közöm nem volt az alapítványhoz, semmilyen módon nem tartoz-

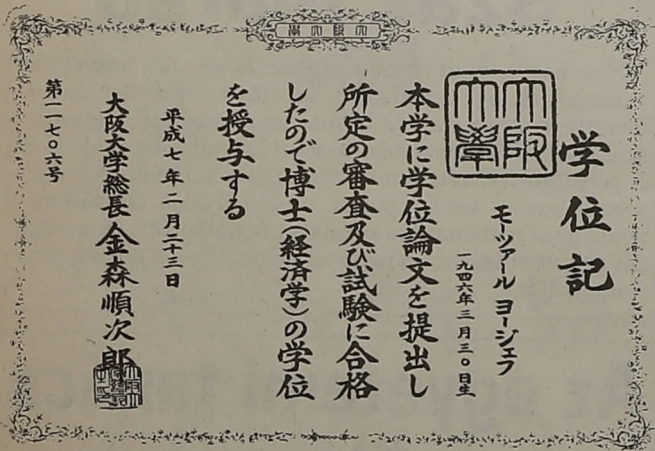
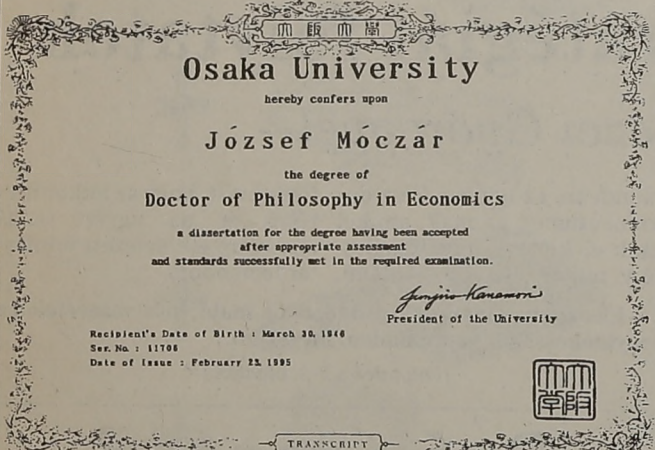
– Mi lesz ebből a pénzből?

– Az idén elkölthető összeg közel felét úgynevezett Hamupipóke-programokra adjuk, azaz olyan területekre, amelyek az elmúlt években elhanyagoltak voltak. Közel egyharmad jut az egészségügyi szervezet költséghatékonyság- és minőségét vizsgáló, illetve javító programokra, mintegy húsz százalék hosszabb távon eredményt hozó, úgynevezett „faültető programokra”, s egy százalék válságpénz, hogy nagy zűr esetén gyorsan tudjunk adni, ha kell. Meghívások és nyílt pályázatokat egyaránt hirt-

Móczár Ph. D. lett Japánban

Móczár József, a kvantitatív közgazdaságtan tanszék oktatója Ph. D. tudományos fokozatot kapott az Oszakai Egyetemtől. Ő az első magyar professzor, aki japán egyetemen ilyen címet érdemelt ki. Gratulálunk!

(Egy későbbi számunkban visszatérünk a doktori cím megszerzésének körülményeire.)



„Doktorrá fogadom” – angolul és japánul



A rovat az ISC támogatásával készült

Kyomi Okamoto családja Európába látogatott karácsonykor, jártak Prágában, Németországban, és szép napokat töltöttek együtt Pesten is. Január 9-re azonban mindannyian hazatértek, Kyomit is beleértve. Haza, Japánba, Oszaka közelébe, Kobétól hat kilométerre keletre. Ebben a biztonságos körzetbe, ahol emberemlékezet óta nem volt természeti katasztrófa, s ez oly nagy szó Japánban.

Kyomi egy német filmet nézett a tv-n a szülők hálószobájában, papája fel is ébredt, mikor ő végre elment lefeküdni úgy hajnali három tájt. Akkor még fogalma sem volt róla, hogy három órán belül ők lesznek a hírek élén világszerte.



5.46-kor már aludt, papája éppen fürdött, amikor a nagy földrengés elkezdődött. Néhány kisebbet átél már életében, de azok vízszintesek voltak, ez pedig függőleges. Éppen ezért rombolt annyira. Mindannyian ösztönösen kirohantak a házból, bár ennek épp az ellenkezőjét tanácsolták: ágy vagy asztal alá kell bújni, ha nincs más, az ajtófélfába állni, hisz ha össze is dől a ház, ez csak akkor végzetes, ha az ember fejére vagy mellkasára esik valami, ez azonban nem valószínű. Gyorsaságuk ezúttal életet mentett: mint később kiderült, Kyomi szobájában minden az ágyra zuhant.

Kint még sötét volt, az autók fényszóróit kapcsolták be, meg a rádiókat. De nem hallottak semmi újat ahhoz képest, amit már úgyis tudtak. Kyomi bátyja jött át feleségével a szomszéd utcából, együtt másztak be a házban lakó idős hölgyekhez megnézni, minden rendben

van-e velük. Megvártak még néhány utóregést, aztán visszamentek a házba. Az övék továbbra is állt, stabilan, bár a szomszédban jó néhány összedőlt. Nem tudták, ezzel túlvan-e a legrosszabban, vagy ez csupán a bevezető volt. Abban biztosak voltak, hogy a dráma legalább egy felvonása még hátravan, a szinte megállíthatatlan

Kyomi alatt megmozdult a föld

tűz. A házban teljes volt a káosz, a zongora egy métert mozdult, térdig jártak a lehullott tárgyokban, de Kyomi babái az ablakban egy millimétert sem mozdultak. Ez ez része a tragédiának: földrengéskor az ember sosem tudja, a háznak melyik sarka dől majd össze, s melyik marad biztonságos.

A patkányok előző nap elhagyták a várost, s hajnali ötkor az ég elkepesztően fényes volt – olyan jelek ezek, amelyek most kezdenek megvizsgálni és komolyan venni. S lassan elfogadják a kaliforniai szokást is, összeraknak egy „kapd fel és fuss-táskát” vizsel, elemlempával, rádióval, gyufával, alapvető gyógyszerrel és némi készpénzzel. Az ő házukban hamarosan egy időre legalább lett villany, úgyhogy gyorsan föltek egy nagy adag rizst és bekapcsolták a tv-t. Hatalmas víztartályuk kiváltságnak bizonyult, bár hamar kifogyott. Víz- és élelemhiány uralkodott heteken át. Nekik legalább ennyilójuk volt, amit természetesen megosztottak a rászoruló szomszédokkal, csakúgy mint épen maradt házukat.

Az állami vasút április 1-jétől jár újra, de magánautókat használni továbbra is tilos; az utak a tömegközlekedésnek és az újjáépítő szállítmányoknak vannak fenntartva. Az emberek többsége tökéletes biztonságban érezte itt magát,

ezért biztosítása nem szolt földrengésre. Vagy ha mégis, az csak az ingóságokra érvényes, a ház odavan egyszer s mindenkorra. Ha netán kölcsön volt még rajta, az természetesen továbbra is visszafizetendő. Sokan váltak munkanélkülivé, mert nincs miből odaköltözniük, ahol volna számukra munka. De sok cég

épp a földrengést használta ürügyül arra, hogy nőket, időseket, gyerekeket utcára tegyen.

A földrengések és tűzvészek következtében Japán építészeti kultúrája elenyészett, a házakat jó ha ötven évre szánják, a célszerűség a fő szempont. A japán házakat gyorsan amortizálni kell, lakni részben ezért olyan drága, hogy sokan lemondanak róla, pénzüket ruhára, autóra költik. A japán ember ekképpen kötődik anyagi javához, méghozzá igen erősen, az tehát nem igaz, hogy a természeti katasztrófák következtében boldogságát a lelki gazdagságban keresi.

Kyomit elbűvölte, mennyi segítség indult útnak azonnal, s ma is bánja, hogy kormánya nem úgy fogadta azokat, ahogy illendő lett volna. Svájc, Franciaország és Magyarország például különlegesen kiképzett kutyaikat indított útnak a túlélők felkuta-

folyóirat-alapítónak, és szerkesztőnek, továbbá kutatónak és vezetőnek, annak érdekében, hogy összefogjam az öt interminiszteriális munkacsoportot. Ráadásul ezek tagjai közül senki nem kapott ezért külön pénzt, így állandóan borotvaélen táncolt, vajon elvégzik-e az emberek a rájuk bízott feladatot. Csodák csodája, mindig elkészültek vele, meghozza jól. Tényleg gyönyörű munka volt. Ezt is és a fogyatékosügyit is úgy hagytam ott, hogy ha bármikor bármire szükség van, amit én megtehetek, akkor azt meg is teszem.

– Nem volt könnyű korábbi szép munkáimról lemondani, de harminchat-harminchétfévesen az ember még próbálkozhat új dolgokkal. Sok ok van, hogy elvállaltam. Először is, elkötelezettség van bennem a Soros Alapítvány iránt, mert amikor nekem egzisztenciálisan nehéz volt, akkor segítettek, kaptam egy ösztöndíjat, az előző könyvem abból írtam meg. Az ösztöndíjon kívül azonban eddig semmi közöm nem volt az alapítványhoz, semmilyen módon nem tartoz-

– Az idén elkölthető összeg közel felét úgynevezett Hamupipóke-programokra adjuk, azaz olyan területekre, amelyek az elmúlt években elhanyagoltak voltak. Közel egyharmad jut az egészségügyi szervezet költséghatékonyság- és minőségét vizsgáló, illetve javító programokra, mintegy húsz százalék hosszabb távon eredményt hozó, úgynevezett „faültető programokra”, s egy százalék válságpénz, hogy nagy zűr esetén gyorsan tudjunk adni, ha kell. Meghívások és nyílt pályázatokat egyaránt hirt-

tására. A japán hatóságok azonban karanténba zárták őket, úgyhogy mire keresni kezdhettek, már nem voltak túlélők. Még Örményország is ígért segítyt, a Cseh Köztársaság az áldozatok gyerekeinek ajánlott nyaralást, Mongólia takarókat és meleg ruhát küldött. Costa Rica pedig emigrációs kontingenst határozott meg, hogy fogadja azokat a japánokat, akik biztonságosabb környéken kívánnak letelepedni.

Kyomi hetekig küzdött a gondolattal, hogy abbahagyja magyarországi tanulmányait, mert semmi másra nem tudott összpontosítani, csak az életben maradás gyakorlati tenni-valóira. Ezzel nincs mit kezdeni – mondja –, bár szülei próbálják meggyőzni, hogy legyen türelmes, várja ki, míg a dolgok jobbra fordulnak, és fogadja el, hogy ha otthon lenne, sem tudna túl sokat tenni a körülmények javítása érdekében. Így is, úgy is öt-tíz évbe telik, mire normális kerékvágásba zökkennek majd a dolgok.

Japán lakosságának alig egy százaléka külföldi, ám Kyomi észrevette, hogy velük alig törődött valaki a földrengés után. Nem volt hírforrás, ahonnan ők, akik nem tudtak japánul, tájékozódhattak volna. Ezért aztán, bár visszatért Magyarországra, már nem éri itt magát biztonságban. Azt mondja, ha jönne egy földrengés, vagy bármi más természeti katasztrófa, ő, aki nem tud magyarul, nem tudná, mit tegyen, hova bújjon, hogy szerezzon vizet és élelmet...

M. G.

Nyári egyetem

Még nem késő, május 10-ig még lehet jelentkezni az ISC nyári egyetemére. Az elmúlt években kialakult hagyományoknak megfelelően két kurzus indul. Az egyik címe: Central and East European Political Systems (vezeti Ágh Attila, a politikatudományi tanszék vezetője, időpontja: június 19.–július 7.); a második: Transformation of the Hungarian Economy (vezeti Hógye Mihály, az MTMI munkatársa, időpontja: július 10.–28.).

tünk. Arra ügyelünk, hogy a változását is, ilyen például a támogatott ötletek segítsék az egészségügy szerkezetének most kialakuló otthonápolási program.

– Olyan dolgokhoz, embercsoportokhoz kötnek a munkáid, méghozzá munkakapcsolatnál szorosabban, amiknek nem vagy tagja: nem vagy fogyatékos, nem függ az életed attól, van-e bizonyos műszer a kórházban vagy nincs, ezért feszegetem: mi hajt?

– Hamis az az érvelés, hogy bár nem vagyok fogyatékos, de bármikor azzá válhatok, most nem vagyok beteg, de előfordulhat, hogy az leszek. Nem efféle megfontolásból kell ilyesmit csinálni, bár ha vala-

kit ez vezérel, az is valami. Én azért dolgozom ezeken a területeken, mert ezek a dolgok számomra fontosak. Mindig meg kell lépni azokat a lépéseket, amik a további fejlődés lehetőségeit megteremtik.

– Morális kérdés ez számodra, vagy ahhoz kell, hogy jól végezd el a munkát?

– Valószínűleg mindkettő.

– Azért is kérdezem, mert úgy látszik, megadod az árát. Nem tűnik úgy, hogy többet pihennél, jobban vigyáznál magadra az évek múlásával, nem szoktál le a dohányzásról sem.

– Pedig nagyon szeretnék abbahagynom, akkor is, ha Nézd, ha várnak például a diákok dolgozatai, amiket másnapra ki kell javítani, akkor nekilátok, bármilyen késő van, de ha elszállok, az elalszom fölöttük, akkor

– Érzékelsz valamilyen – nem teoretikus és nem akadémikus – nagyrabecsülést, elismerést azért, amit teszel? Ez elég nehéz lehet, hisz' egyrészt gyorsan cikázol egyik helyről a másikra, másrészt rejtőzöl szerintem.

– A rejtőzés korábban adottság volt, mostanában filozófiámmá kezd válni, csakúgy, mint a tudatos szürkeség. Mindent úgy akarok tenni, hogy ne látszódjak benne. Amennyire lehet, elbújok abban, amit csinálok. A munkám az egészségügyről, a fogyatékosokról, a kártáról szól, nem rólam. Minél csendesebben és minél szerényebben

szerelek dolgozni, de nem mindig sikerül. És ide tartozik, hogy az emberi kapcsolatokat – kollégákkal, a portással, a takarító névvel, bárkivel – nem szabad elveszíteni. Ez leginkább nagy, bürokratikus munkahelyeken válik problémává. Efféle kapcsolatokat azonban csak akkor tudod megőrizni, ha tudatosan törekszel arra, hogy bármit

csinálj és bárhová kerülj, amit csinálsz, abban minél kevésbé látszódj. A reflektorfényből el kell menni, a hírnév elől el kell bújni, így lesz a rejtőzés filozófiai kérdéssé. Aki nem ezt teszi, egy napon elfeledheti, hogy mit miért csinál, aki fényben él, egyszer csak saját magáért kezdi tenni a dolgát.

Hogy van-e hála és köszönet? Nem tudom és nem is érdekel, ezt kell mondanom. Fiaatalabb koromban nagyon szerettem, ha valaki hálás volt, vagy megköszönte, amit tettem. Mostanára eljutottam oda, hogy tökmindegy. Azért teszem, amit teszek,

– Van-e benned ítélkezés, düh, ingerültség, türelmetlenség azokkal szemben, akik linkek, tékozolják magukat?

– Konkrét esetekben, ha valaki nem csinálja meg, amit elvált, akkor dühös vagyok. Egyébként elfogadom, hogy másféle stratégiákkal is lehet élni, mint az enyém. Egyébként nem időtakarékos és nem is energiatakarékos állandóan azaz foglalkozni, hogy mások mit csinálnak.

– Tervezel-e előre az életedben?

– Nem lehet előre tervezni, ezt az egyetem elvégzésekor egy barátomtól tanultam meg. Azon töprengtem, hol fogok dolgozni, mire ő kifejtette, kár ezen aggódnia, az ember majd dolgozik ott, ahol dolgozik. Az életben dolgok történnek, és ezek mindig szükségessé tesznek bizonyos stratégiákat, reagálásokat. De a dolgok maguk soha nem kiszámíthatók: bármit megkukhatott volna az előző kormány, akkor abba kellett volna hagyni a fogyatékos törvény munkálatait. Itt, a Soros Alapítványnál is kiderülhet az év végén, hogy erre a programra jövőre nem adnak

mert fontos. Ha megköszönik, az persze jólesik, de akkor is ugyanígy megcsinálnám, ha ilyesmire soha nem kerülne sor. Ha valami hátkodás kezdődik, nagyon rosszul kezdem magam érezni, le is állítom, hisz' nem nekem szól, hanem a pozíciómnak, s ha nem így tekintem, fura, fejreállt világ kezdene kialakulni. Nekem az a dolgom, hogy mások problémáit legyenek fontosak számomra. Van ez a „Himalájám”, a nagydoktori, egyébként nem érdekel, hogy milyen grádicsokat lehetne még megmászni, mire lehetne még törtetni.

ni, mint az enyém. Egyébként nem időtakarékos és nem is energiatakarékos állandóan azaz foglalkozni, hogy mások mit csinálnak. – Tervezel-e előre az életedben? – Nem lehet előre tervezni, ezt az egyetem elvégzésekor egy barátomtól tanultam meg. Azon töprengtem, hol fogok dolgozni, mire ő kifejtette, kár ezen aggódnia, az ember majd dolgozik ott, ahol dolgozik. Az életben dolgok történnek, és ezek mindig szükségessé tesznek bizonyos stratégiákat, reagálásokat. De a dolgok maguk soha nem kiszámíthatók: bármit megkukhatott volna az előző kormány, akkor abba kellett volna hagyni a fogyatékos törvény munkálatait. Itt, a Soros Alapítványnál is kiderülhet az év végén, hogy erre a programra jövőre nem adnak

– Hogyan kapcsolódik mindehhez a tanítómunkád? A diákaid, akik ilyen-olyan ökonómiákat tanulnak tőled, valószínűleg nem tudják, mi mindennel törődsz még.

– Az órákon hozott példáim azért utalnak ilyesmire. Egyébként nem vagyok abban biztos, hogy helyemen vagyok itt. Amit igazán szeretek, abból kevés van az itteni munkámban, de talán mindannyian így vagyunk ezzel az egyetemen. Pedig mindig is nagyon büszke voltam arra, hogy azt csinálom, amit szeretek, és itt most van olyan, amit nem. A tárgy, amit a legnagyobb időben oktatnom kell, nem a sajátom, csak töredék közöm van hozzá. Azt tudom és szeretem tanítani, ami igazán az enyém, amit magam írtam, én tettem használhatóvá. De azért többféle diákom van: a szakszemináristám például nagyon szép diplomamunkát ír, ő alkot, én segítem a folyamatot, ez a legszebb az egész egyetemi munkában. A fogyatékos szociológiája című szakirány-alternatív tárgyban is azt tanítom, amit szeretek, az is jó. Vannak diákok, akik íráshoz kérik a segítségemet, azt is

szerelem, de a tantárgy reprodukálása ma már egyre nehezebben megy. A mindennapi verkleiben – bár egy kicsit jobb, mint évekkel ezelőtt volt, amikor alapszinten tanítottunk – összehasonlítható közgazdaságtant oktatunk harmadéveseknek. Úgy tűnik, jobban munkára lehet őket fogni, kicsit érdeklődőbbek, mint az elsősök, akiket tanítottam. A harmadéveseknél kevésbé érzem azt az egyetemen egyébként tipikus törekvést, hogy minél kevesebb munkával minél gyorsabban letudni a dolgokat. Ennek valószínűleg bürokratikus okai vannak, hisz' e diákok számára most derül ki, meg tudnak-e kapaszkodni az egyetemen vagy sem. De velük is kényeszeret kell alkalmazni ahhoz, hogy folyamatos legyen a figyelem, a munka, a tanulás. Ezek híján náluk is könnyen belép a minél kevesebb munkával minél több pénzt/hasznot effektus.

– Diákokat segítesz a maguk útján, de vannak-e, akik a te pályádat figyelik? Van-e, aki rajtad tartja a szemét? Vannak-e viszonyítási pontjaid?

– Nézd, erről először az jut eszembe, hogy „amiről nem lehet beszélni, arról hallgatni kell”. Másodsor a feleségem, aki barátom, társam, de erről sem könnyű beszélni. Meg néhány barát. Más nincs. Illetve köldökzsinórra lazult kapcsolat fűz Kindler Józsefhez és Zsolnai Lászlóhoz, akik a

váll.-gazd. tanszéken a gazdaságtan művelik. Távoli csak a rokonságunk, rokon-szenvel figyelem, amit csinálnak, s ők is számon tartanak engem. Alapvetően azonban évtizedek óta magánpartizán-stratégiát folytatok.

Molnár Gabriella

„Jó buli” lesz a politikai lombikban

Jelenjen meg a politika érdekes, szórakoztató, figyelemre méltó formában – ez a legkevésbé, amit a kaposvári próbaválasztás szervezői el akarnak érni az április 29. és május 7. között zajló programokkal. Emellett persze jóval többről is szó van: egy politikai, politikatudományi kísérletsorozat első eseménye is ez, amely lehetővé teszi, hogy találgatás helyett gyakorlati próbák eredménye alapján keressenek megoldást bizonyos politikai problémákra. *Agh Attilát*, a szavazást szervező Próbavoks Egyesület vezetőjét kérdeztük szakmai céljaikról, várakozásaikról.

– A formai különbségeken túl mennyiben tér el a próbaválasztás a hagyományos közvélemény-kutatásoktól?

– A próbavoks egyfelől lehetőséget biztosít arra, hogy teszteljék a választási rendszert; kipróbáljuk, hogy egyik vagy másik elemének megváltoztatása milyen eredményre vezet. Másfelől ez egy játékos kísérletezés jelent a politikai pártokkal, intézményekkel, a választópolgárokkal is; lehetőséget biztosít arra, hogy megvizsgáljuk: miként viselkednek azok között a szabályok között, amelyeket mesterségesen létrehozunk a számukra.

– Milyen részletekben térnek el a próbaválasztás szabályai a magyar választási rendszertől?

– A választási rendszer minden országban meglehetősen nehezen változtatható, merev intézmény. Akárhogy is morognak vele kapcsolatban a politikai pártok képviselői, a szakértők, a választópolgárok, ha módosítani akarnak rajta, akkor hosszú, bonyolult, nehéz vitára kell felkészülniük, amellyel ráadásul nem feltétlenül érik el a kívánt célt, a szabályok mindenki megelégedésére történő megváltoztatását.

Másrészt nincs olyan „főszabály”, amely rendezné, hogy milyenek kell lennie az ideális vagy legalábbis a jó választási szisztémának. Minden országban más és más rendszert találunk.

Mindebből következik, hogy csak nyilvános viták, kísérletek alapján lehet eldönteni, mi az, ami rossz egy

adott ország választási rendszerében, mi az, amit érdemes lehet átvenni más országok gyakorlatából.

Hogy konkrétan válaszoljak a kérdésekre: A magyar választási rendszerben az állampolgár 18 éves korának betöltésétől kezdve szavazhat. (Más országokban más korhatárt szabnak meg.) Anélkül, hogy ezen változtatni kellene, a próbaválasztás során lehetővé tesszük, hogy a 16–18 évesek szavazzanak. Ezt a korosztályt külön kezeljük az összesítések során, aminek segítségével megmondhatjuk, hogy jelenlegi politikájuk alapján milyen támogatottságra számíthatnak a pártok ennek az 1998-ra választópolgárrá váló korcsoportnak a körében. De részvételi hajlandósága, politikai tagoltsága, pártok, eszmeáramlatok iránti elkötelezettsége alapján vizsgálhatjuk e nemzedék politikai érettségét is.

Egy másik, talán még ennél is érdekesebb próbaszabályunk a választási koalícióalkotással kapcsolatos. A magyar választási rendszer ezt egyáltalán nem szabályozza. (Más országokban az ilyen koalíciók létrehozásának például az a következménye, hogy a közösen induló pártoknak az önállóknál magasabb szavazati küszöböt kell elérniük a parlamentbe kerüléshez.) A próbaválasztás során eltérünk ettől a szabályozatlanságtól. Kikötöttük például, hogy ha koalíciót kötnek a pártok, akkor a kampány fórumain csak egy személlyel képviselhetik

magukat. Ezzel arra szorítjuk őket, hogy egyezzenek meg, mikor melyikük politikusa képviseli szövetségüket. A próbavoks során tehát a koalícióalkotás szándéka komolyabb következményekkel jár, mint a politikai közéletben, ahol az erről kötött szerződések tartalmatlaná válhatnak, ahol kis kockázattal lehet ilyesmiről beszélni, gyakorlatilag tét nélkül lehet ezzel kapcsolatban szondázni a közvéleményt. Nem árulok el nagy titkot, ha elmondom, hogy akadtak pártok, amelyeknek komoly fejtörést okozott ez a szabály...

– Hogyan értendők a próbaválasztásban rejlő egyéb kísérletezési lehetőségek?

– Számos, apróságok tűnő, mégis fontos lehetőségről van szó. Ez egyik mindjárt azzal kapcsolatos, hogy a magyar politikai pártok nem igazán tudják megszólítani az embereket. A próbaszavazást megelőző választási kampányban mindegyikük megpróbálkozhat annak a beszédstílusnak, hangnak a megtalálásával, amelynek segítségével eljuttathatja mondanivalóját a vá-

lasztókhoz. Ebből a szempontból a próbavoks és a hozzá kapcsolódó kampány a pártok politikusai, aktivistái, szakemberei számára olyan, mint egy intenzív nyelvtanfolyam: kilenc napon keresztül az embereknek egy jelentős létszámú csoportját kell megszólítaniuk, és végül lemérik, mennyire sikerült a „beszélgetőtársukká” válniuk.

Ami bennünket, szervezőket illet, igyekszünk majlis-hangulatot teremteni a rendelkezésünkre álló idő alatt. Kulturális, sport- és más szabadidőprogramok követik majd egymást. Ha tetszik, ezen az ártatlan módon kísérletezünk az emberekkel: mit szólnak ahhoz, ha a politikát, az éles vitákat egyfajta fesztiváli hangulatba csomagolva kínálják nekik? Ez egyébként természetesen a politikusok, a kampányszervezők számára is feladja a leckét, hiszen nekik is alkalmazkodniuk kell a politikának ehhez a tálalásához.

– Ezek szerint a pártok élni fognak a próbaválasztás kínálatával?

MI A PRÓBAVOKS?

A próbavoks nem parlamenti, nem önkormányzati és nem időközi választás, tehát nem része a választási rendszernek. A próbavoks sajátos közvélemény-formáló és -mérő módszer, információt szolgáltató próbaválasztás, helyi lebonyolítású, de országos jelentőségű esemény a pártok és az állampolgárok számára. Jelenleg nem legális (hiszen nem szabályozza törvény vagy más jogszabály) és nem illegális (hiszen semmilyen jogszabály nem tiltja), hanem jogilag szabályozatlan, illegális jelenség. A próbavoks egy közéleti újdonság, amely segíteni tud mind az állampolgároknak, mind a pártoknak, mind a saját munkatársainak abban, hogy legyenek tájékozottabbak és vegyenek részt nagyobb számban, nagyobb kedvvel a politikai közéletben az állampolgárok.

A próbavoks ötletgazdája a Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány és a Magyarország Politikai Évkönyve szerkesztője. Ezek kezdeményezésére alakult meg a rendezvényt szervező Próbavoks Egyesület.

Az idei próbaválasztáson a kaposvári polgárok csak országos pártokra szavazhatnak, mégpedig azokra, amelyek a tavalyi országgyűlési választásokon országos listát állítottak és legalább egyszázalékos eredményt értek el. (Agrárszövetség, Fidesz, FKGP, KDNP, Köztársaság Párt, MDF, MIÉP, MSZP, Munkáspárt, SZDSZ). A választás a Próbavoks Egyesület által meghatározott játékszabályok szerint zajlik.

– A próbaválasztás egy közvélemény-kutatás. Ez azt jelenti, hogy ha tetszik az egyes politikai pártoknak, ha nem, részt vesznek rajta: szerepelni fog a nevük a szavazólapon. Ugyanakkor a politikai erők láthatóan jól fogadták a kísérleti megmérettetés lehetőségét. Tíz párt küldött hivatalos levelet arról, hogy indul a próbaválasztást megelőző kampányon. A szervezés során nem hivatalos formában számos kérdést egyeztetünk velük. Például a nyilvános viták témáit a véleményük figyelembevételével szabtuk meg. Meg kell mondanom, hogy nagyon konstruktív, konszenzuskereső együttműködés alakult ki a résztvevők és a szervezők között az előkészítés során. Úgy látszik, hogy a szavazásnak e kísérleti körülményei között, a „terepasztal” mellett a politikai erőket is inkább a játékszenvedély, mint az indulatok vezérik. A pártok versengése békésen működik: nagyon úgy tűnik, hogy mindegyikük szeretne kitenni magáért.

– Hogyan dolgozzátok fel a próbaválasztás eredményeit?

– Négy évre kötöttünk szerződést a kaposvári önkormányzattal az évenkénti próbaválasztásokról. Idén, az első alkalommal minden energián-

kat lekötö a szervezés, ezért nem hiszem, hogy az eredmények teljes, szisztematikus, tudományos feldolgozására vállalkozhatnánk. Ez nem jelenti azt, hogy nem születne nek a próbavoks eredmények elemző tudományos publikációk. Jövőre és az azt követő években, amikor már nem kell megalapoznunk az egész kísérletsorozatot, hanem legfeljebb az ideai tapasztalatok birtokában néhány ponton módosítjuk, több energiánk lesz az eredmények tudományos feldolgozására.

– Milyen szavazói részvételt vártok a próbaválasztáson?

– Úgy vélem, minden esélyünk megvan a tízszázalékos arány elérésére. Ez 5-6 ezer szavazó részvételét jelenti az 52 ezer, erre jogosult állampolgárból. Igyekszünk olyan programot szervezni, amely felkelti az emberek érdeklődését, felébreszti játékszenvedélyüket. A szavazás napjára a kilencnapos majális legszórakoztatóbb, leglátványosabb „buliját” időzítettük, hogy ezzel is meggyőzzük a kaposváriakat: ne menjenek ki a telekre, hanem maradjanak otthon, vegyenek részt ebben a politikai „laboratóriumi” kísérletben.

K. S.

III.

A József Ipartanoda

Az 1825-ben hosszú szünet után összeülő új Országgyűlésen a magyar rendek elérték azt, hogy a bécsi udvar beleegyezett az 1793 után félretett rendszeres bizottsági munkálatok felülvizsgálatába, s az új kor-szak követelményeihez való igazításába. Témánk szempontjából a közoktatási, illetve a kereskedelmi-gazdasági albizottságok munkálatai figyelemre méltóak. A közoktatási albizottság, ha egyelőre még nem részletezte is, de programjába vette önálló magyar politechnikum felállításának gondolatát, a kereskedelmi albizottság pedig – amely talán a leghaladóbb szemléletet képviselte – terveket dolgozott ki Magyarország gazdasági életének, kereskedelmének fejlesztésére. E javaslatok megyei viták után kerültek az 1832–36-os Országgyűlés elé. 1836 áprilisában a rendek azzal a kéréssel járultak az uralkodó elé, hogy lényegében bécsi mintára egy önálló magyar politechnikum létrehozását engedélyezze.

A politechnikum felállításának terve egyben a felsőfokú közgazdászok képzés kezdetét is jelentette. 1836. április 29-én az udvar – elsősorban politikai okokból – a magyar műegyetem felállításának tervét elutasította. Az elutasítás nemcsak az Országgyűlésen, de az egész hazai közvéleményben óriási visszhangot váltott ki, és a következő évtizedben e kérdés mind a reformkori sajtóorgániumokban, mind az újonnan alakult egyesületekben, szervezetekben állandóan napirenden maradt.

A bécsi udvar miután az engedélyekre is hajlandó, a reformkonzervatívok irányzata kerekedett felül. 1841 nyarán utasította báró Mednyánszky Alajost, a tanulmányi bizottság elnökét, hogy szakértőkkel dolgozzon ki tervezetet a magyar közoktatásügy reformjára.

Mednyánszky terve háromtagozatú (Sectio Commercialis, Oeconomica, Technica) ipartanoda felállítását javasolta, amelyben minden tagozat két évfolyamos lett volna.

Tervezetét 1843. augusztus 28-án megküldte a kancelláriának, amely azt – immár végleges jóváhagyásra – 1843. szeptember 12-én az uralkodó elé terjesztette. A végző döntés azonban még kilenc hónapot késett. A módosított tervet előbb még a bécsi udvari tanulmányi bizottsággal is megvizsgáltatták, s csak 1844. június 12-én írta alá a király a leendő pesti ipartanoda alapításáról szóló elterjesztést.

Az alapító királyi rendelet az ipartanoda igazgatóján kívül nyolc tanár alkalmazását határozta el. A tanszékeket pályázat útján kívánták betölteni. A nádor, amikor a tanulmányi bizottság elnökét felszólította a megfelelő lépések megtételére, kikötötte, „hogy a pályázási nyelv iránt megszorítás a hirdetésben ne legyen iktatva”.

Az ipartanoda igazgatói tisztségére több pályázó közül *Karácson Mihály* (1800–1869) 1846 augusztusában kapta meg a megbízást – akkor is ideiglenes jelleggel.

Az intézet megpályázható állásai, illetve tanszékei a következők voltak:

1. Mennyiségtan, elméleti és gyakorlati mértan, erőműtan
2. Általános és kereskedelmi számvetés, könyvvitel, számvévtan
3. Természettudomány, áruismeret, kereskedelmi földleírás
4. Kereskedelmi tan, iparüzleti írásmód, német nyelv
5. Rajztan
6. Vegytan és kézműtan
7. Polgári és vízépítészettan, rajzoló földmérés
8. Természettan és mezőgazdaságtan
9. Urbéri és váltófogtan

Eszerint tehát a tanszékeknek a fele kereskedelmi-közgazdasági jellegű volt, így nyilvánvaló, hogy a József Ipartanoda alapításakor legalább annyira szolgált a kereskedelmi képzést, mint a műszaki felsőoktatást. Éppen ezért az ipartanoda joggal tekinthető a hazai felsőfokú – pontosabban az irányba mutató – közgazdászok képzés kezdetének.

A tanárok kinevezése néhány tanszék esetében csak többszöri pályázati kiírás után sikerült. A kereskedelmi-közgazdasági szempontból fontos tanszékeket végül is az alábbiak nyerték el. Az általános és kereskedelmi számvetés, könyvvitel tanára kilenc jelentkező közül *Conlegner Károly* lett, aki tanulmányait a bécsi műegyetem kereskedelmi tagozatán végezte. A természettudomány, áruismeret, kereskedelmi földrajz tanára *Mihálka Antal* lett öt jelentkező közül. Mihálka többek között *Gerenday Józseffel*, a későbbi híres botanikussal (!) szemben nyerte meg a pályázatot, bár a bölcsészettudományi kar az utóbbit ajánlotta. Érdekes, hogy a kereskedelmi tanszék betöltésénél sem a jelölőbizottság javaslatát vették figyelembe. A kar ugyanis öt jelölt közül *Czanyuga Józsefet*, a pesti kereskedelmi iskola tanárát javasolta, a tanszékét mégis *Mayer Frigyes* konzervatív beállítottságú lelkész kapta meg. Az urbéri és váltófogtan tanszékét végül nem töltötték be.

Az ipartanoda tanulmányi rendjét az alapító rendelet a Mednyánszky-féle javaslat alapján határozta meg. Az egyéves előkészítő osztály után három, egyenként két éves osztályon (tagozaton) folytatódott az oktatás. Az alábbiakban csak az előkészítő és a kereskedelmi osztály szerkezetét ismertetjük részletesebben.

Az előkészítő osztály tárgyai:

- | | |
|-------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 1. Közöséges számolástan | heti 3 óra |
| 2. Betűszámítás (algebra) és elméleti mértan | heti 5 óra |
| 3. Természetismeret (ásvány-, növény- és állattan) | heti 5 óra |
| 4. Magyar nyelv, kereskedelmi műszavak értelmezése, levelezési és fogalmazási gyakorlatok | heti 4 óra |
| 5. Német nyelv | heti 3 óra |
| 6. Rajzolás | heti 5 óra |

A kereskedelmi osztály tárgyai:

- | | |
|-------------------------------|------------|
| I. évfolyam: | |
| 1. Kereskedéstan | heti 4 óra |
| 2. Kereskedéstan számolástan | heti 4 óra |
| 3. Természményi áruk ismerete | heti 3 óra |
| 4. Kereskedelmi földleírás | heti 3 óra |
| II. évfolyam: | |
| 1. Kereskedelmi írásmód | heti 3 óra |
| 2. Kereskedelmi könyvvitel | heti 4 óra |
| 3. Váltójog | heti 4 óra |

Terv szerint az intézetben ezeken kívül, rendkívüli tárgyként, lehetőség volt még az olasz, francia és angol nyelv, valamint a szépírási tanulására. A tervezet külön megjegyzi azt, hogy „a kereskedelmi osztály tanulmányai a többiekénél kevesebb előadási órára vannak szorítva avégett, hogy ezen osztály tanulmányait oly egyének is magukéva tehessék, akik az ipartanodai előadások meglátogatására több időt nem fordíthatnak, továbbá, hogy alkalom szolgáltatassék a műtani vagy a gazdasági osztály egyik vagy másik tárgyát, s a kereskedőnek oly szükséges olasz, francia, angol nyelveket tanulhatni, s a szépírástan rendkívüli leckéket venni. Miért is kiváltságosképpen a kereskedelmi osztály tanítványainak meg fog engedtetni, hogy osztályuk tanulmányain kívül hajlam és egyéni cél szerint más osztályi tárgyaknak előadásait meglátogathassák.”

Az ipartanoda oktatási nyelve a magyar volt, de a német nyelv tanulása rendszeres tantárgyként kötelező volt. Más nyelvek oktatásával kapcsolatban az eredeti szabályzat úgy rendelkezett, hogy ha arra igény mutatkozik, rendkívüli tárgyként sor kerülhet a francia, az olasz s az angol nyelv oktatásának beindítására. A szépírási rendkívüli tárgyként való tanítására is alkalmaztak már tanítót 1847 őszén.

Az 1848-as forradalom győzelme az oktatásügy minden területén nagy belső átalakulás kezdetét jelentette.

A magyar műszaki és kereskedelmi felsőoktatás átfogó reformjára vonatkozó tervet Eötvös József felkérésére az ipartanoda tanári kara dolgozta ki.

A tanárok májusban három választmányt alakítottak, melyek közül egy a technikai, egy a kereskedelmi tagozat tantervét készítette el, a harmadik pedig az általános tanodai szabályok kidolgozásával foglalkozott.

A tanárok javaslatai egy sajátosan átmeneti jellegű új intézet felállítására irányultak. „A tervezet szerint átalakítandó intézet – írták a tanárok – egy polytechnikumtól abban fog különbözni, hogy egy polytechnikumnak feladata képezni tökéletes mérnököket, oly gépezeteket, kik gépalkotók, constructeurök is lehessenek, tökéletes műipari vegyészeket, s építészeket, kereskedőket – midőn a tervezett intézetben csak *tökéletes mérnökök és kereskedők fognak képeztetetni* (kiemelés tőlem, Sz. L.), gépészek, építészek és vegyészek csak annyira, mennyire ez a honnak jelen körülményeiben szükségesnek találhatik. A József Ipartanodától különbözik annyiban, hogy a József Ipartanodában egyedül csak kereskedők képeztetetnek, a többi szakosztályok tanulmányai pedig inkább elméletileg mint gyakorlatilag adhatván elő, a növendékek elméletileg többet tudhatnak egy mesterembnél, de kevesebbet, sem hogy szakemberek lehessenek, s szakjukból élhessenek.”

A tervezetből itt csak a kereskedelmi-közgazdasági tagozat tantervét tárgyaljuk részletesebben. A terv, amely a legelső magyar tannyelvű, felsőfokúknak szánt közgazdasági-kereskedelmi szakoktatási intézmény tanterve, számos ellentmondást tartalmaz. A vázlatot összeállító tanárok, *Conlegner Mihálka* és *Mayer* az Ipartanoda régi tervét csak kissé módosították meg. Új tantárgyként például mindössze a kereskedés történetét vették fel a tervezetbe, igaz, a többi tárgy bővítve került volna előadásra, hiszen például már a kereskedelmi statisztika és a kereskedelmi jog is helyet kapott. A leendő Műipari Academia fő feladatának – kissé a tudományosság rovására is – azt tartották, hogy a hazai kereskedőtársadalom magyarosodását segítse. Ezt éppen azzal a résszel kapcsolatban fejtették ki, amelyben magyarzatot kerestek arra, hogy miért volt olyan csekély az érdeklődés az ipartanoda kereskedelmi osztálya iránt: „Ámbár a királyi József Ipartanodának kereskedelmi osztálya célszerűbben rendezett a többi osztályoknál – érvel a tervezet, mintegy magyarzatot adva arra, hogy miért nem kíván nagyobb változtatásokat eszközölni –, mégis ezen osztály legkevesebb növendékeit számlál, midőn a magán kereskedő tanodákat számos növendék látogatják meg.” *Conlegne-*

rék úgy látták, hogy ezen ellentmondás „oka nem egyedül abban rejlenék, hogy a magán tanodákban az oktatási nyelv német, az ipartanodában pedig magyar, hanem abban is, hogy a kereskedésre készülők a mathesist és rajzolásat feleslegesnek tartván, arra idejüket tölteni nem akarják.” A probléma megoldása érdekében ezért azt javasolják, hogy „a kereskedelmi osztály jövődi növendékei a mathesistól és rajzolásától felmentethetnének – (az előkészítő osztályban) –, s ezek helyett német nyelvnek tökéletesebb megtanulására kötelezethetnének”. Mindezt pedig azért kellene megtenni, mert mint írják: „Érdekében fekszik a hazának, hogy kereskedőink az ipartanodánál képeztesse, mert egyedül ezen az úton eszközölthetnének, hogy kereskedőink üzleteik minden ágának kezelését megmagyarosíthassák.”

A tervezet megállapítja, hogy a kereskedelmi osztály célja, hogy hallgatói a kereskedés „értelmes üzletésére megkívánt kiképzést és műveltséget nyerjenek”. A tanterv részletesen taglalja a kilenc tantárgy programját, de a tárgyakat nem osztja meg a két évfolyam között, így nem tudhatjuk pontosan, milyen felosztást képzeltek el. Az alábbiakban részletesen közöljük ezt az 1848 júniusában kidolgozott programot, hiszen magyar nyelven ezen a szinten itt foglalták össze először egy közgazdasági jellegű tanintézet oktatótananyagát. Az említett célok elérését a következő tantárgyak tanításával kívánták elérni:

„1. *Kereskedéstan*. E tudomány képezi a kereskedés elméletét, értekezik a kereskedés természetéről, lényegéről, különbözőféle nemeiről, mint alanyi mint tárgyalagos tekintetben, értekezik továbbá a kereskedés viszonyairól, folyamatairól mint magán, mint álladalmi tekintetben, megismerteti azon körülményeket, melyek az áruk értékére befolyanak, a pénzt, a pénzlábakat, úgyszint a pénzforgalomra vonatkozó viszonyokat, a kereskedés előmozdítására szolgáló intézeteket, és fejtegeti azon elveket, melyeknek követése biztosítja a kereskedőt működésének sikeréről. Heti 3 óra.

2. *Áruismeret*: Ismerteti a forgalomban előforduló termény-áruk sokféle nemeinek származását, tulajdonit, fajait, valódiságuknak és hamisításuknak jeleit, és a nyers áruknak mire felhasználásit. Ezen ismeretek a kereskedői műveltség egyik főrésztét teszik, az előadásokra szükséges leendő hetenkint 4 óra. Ezen tanulmány előadásainak felvilágosítására, sikeresítésére szolgálанд egy áru gyűjtemény.

3. *Fogalmazás*: Minden csak kissé emelkedettebb kereskedési üzlet számos iratbeli nyilatkozatokat idéz elő, melyek mint lényegük, mint a szokás által megállapított külső szerkezetükre nézve, a közönségekben előforduló fogalmazványoktól igen eltérnek. Ezeknek czélszerű szerkesztésére és elkészítésére elméletileg és gyakorlatilag útmutatást nyújt a szóban forgó tan, melynek előadására kívánatik hetenkint 3 óra.

4. *Kereskedelmi földleírás és statisztika*: A nevezetesebb kereskedő helyeknek, az otllétező kereskedelmi viszonyoknak és ipar intézeteknek, a forgalom tárgyainak és nemeinek ismeretével foglalkozik és az előadásokra 2 órát kíván hetenkint.

5. *Kereskedői számvetés*: Számolás a vállalkozók delejtűje és a kereskedőnek oly műszere, mellyel üzlete természeténél fogva minden perczen és különbözőféle viszonyokra nézve foglalkozik. A közönséges számvetésnek czélszerű alkalmazását e viszonyokra tanítja a kereskedői számtan, mely főleg a száztoli számításoknak, az egyszerű és összetett kamatszámításoknak minden nemeivel, és változásaival, a leszámolattal, a folyó számlatok többféle nemeivel, a súlylerovatok, ráadás, csere, nyeres veszteségre, túllárra, az arany és ezüst, tovább a pénz és pénzlábakra és haszonértékre nem különben a társas viszonyokra vonatkozó és azokból eredő számolásokkal foglalkozik. Tárgyalja tovább a váltó, hitel-papírok és részvényekre nézve előforduló különbözőféle számításokat. Mindezeknek előadására: hetenkint 5 óra.

Ezen tárgyak bővebb felvilágosítására szükséges leendő a kereskedésben előforduló pénznemek és mértékek gyűjteménye.

6. *Könyvvitel*: Mi mérnököknek a rajz, az a könyvvitel a kereskedőnek. Hú tükre üzlete folyamának és szerencsétlen esetben védpajzs becsületének és személyének. A könyvvitelre vonatkozó ismereteket egy művelt kereskedő sem nélkülözheti mi okból azoknak előadása a kereskedelmi osztályban mellőzhetetlen, sőt az egyszerű és kettős könyvvitel ismereteibe s foglalkozásaiba a növendékek elméletileg és gyakorlatilag is beavatandók, tanítási idő hetenkint 4 óra.

7. *Kereskedelmi és váltójog*: A hitel lehelete a kereskedőnek, a váltók pedig fő eszközei a forgalomnak, a váltó jogot, kereskedelmi törvényt, egy műveltebb kereskedő nem nélkülözheti, sőt mivel a kereskedők, iparosok nem csak váltó, hanem közmagán jogi viszonyokra is gyakrabban jönnek, nagy előnyül szolgálанд nekik, ha a magán jogban is némi ismeretekkel birandanak. A kereskedelmi s váltójog, a népszerű magánjog előadandó lesz hetenkint 3 órában.

8. *Shépírás*: A fogalmazás és a könyvvitel előadásokból származó iratokat a szépírási tanár felügyelése alatt a hallgatók elkészítendik hetenkint 3 órában.

9. *Kereskedés története*: A kereskedés történetének főbb vonalait nem csak felsőbb műveltség tekintetéből, hanem azon oknál fogva is, hogy az iparúzónek irányítóul szolgálанд, előadandóknak véleményeztetnek, hetenkint 2 órában.”

DR. SZÓGI LÁSZLÓ



A PEDAGÓGIA TANSZÉK KÖZLEMÉNYE

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS DOKTORI (Ph. D.) KÉPZÉSRE

A Budapesti Műszaki Egyetem természet- és társadalomtudományi kara a következő tudományterületeken hirdeti doktori (Ph. D.) képzésre felvételt:

1. OKTATÁSELMÉLET, TANTERVELMÉLET, OKTATÁSMÓDSZERTAN, OKTATÁSTECHNOLÓGIA

Témavezetők: dr. Biszterszky Elemér, BME Tanárképző és Pszichológiai Intézet műszaki pedagógia tanszék; dr. Varga Lajos, BME Tanárképző és Pszichológiai Intézet műszaki pedagógia tanszék; dr. Balér Endre, BKE pedagógia tanszék; dr. Benedek András, BME TPI műszaki pedagógia tanszék, Munkaügyi Minisztérium; dr. Petrik Olivér, BME gépészmérnöki kar, finommechanikai és optika tanszék; dr. Lévy Zoltán, BME közlekedésmérnöki kar, Járműgépészeti Intézet; Tóth Béláné dr., Bánki Donát Műszaki Főiskola tanárképző tanszék.

2. A SZAKKÉPZÉS GAZDASÁGI ÉS TÁRSADALMI HÁTTERE, SZERVEZÉSE

Témavezetők: dr. Mezey Gyula, BME Tanárképző és Pszichológiai Intézet műszaki pedagógia tanszék; dr. Bábosik István, ELTE neveléstudományi tanszék; dr. Golnhoffer Erzsébet, ELTE neveléstudományi tanszék; dr. Horváth Márton, ELTE neveléstudományi tanszék; dr. Nováky Erzsébet, BKE jövőkutatási tanszék; dr. Szekeres Tamás, Széchenyi István Főiskola, Győr.

3. KONFLIKTUSHELYZETEK ÉS VÁLSÁGME- NEDZSELÉS A SZAKKÉPZÉSSEN

Témavezetők: dr. Hegedűs T. András, BKE pedagógia tanszék; dr. Antalovits Miklós, BME TPI ergonómia és pszichológia tanszék; dr. Bartha Lajos, MBE TPI ergonómia és pszichológia tanszék; dr. Gazdag Miklós, BME TPI ergonómia és pszichológia tanszék; dr. Kiss György, BME TPI ergonómia és pszichológia tanszék; dr. Magyar Beck István, BKE pedagógia tanszék.

A témavezető által irányított, három év (36 hónap) időtartamú, egyéni tanterven alapuló képzésben részt vevő hallgató egyetemi hallgatói jogviszonyban áll. A képzésre olyan egyetemi végzettségű szakemberek jelentkezhetnek, akiknek egyetemi oklevele legalább „jó” minőségű. Záróvizsga előtt álló 5. éves hallgatók felvétele feltételelesen történhet, amit véglegessé a legalább „jó” minőségű oklevél megszerzése tesz. A pályázatokat

1995. ÁPRILIS 20-IG

a BME TTK dékáni hivatalába a kar dékánjához címezve kell benyújtani. (1111 Budapest, Műegyetem rakpart 3. „K” épület I. em. 58/A. Tel.: 463-1591. Fax: 16-10-090)

A pályázatnak a következőt kell tartalmaznia:

1. Kitöltött pályázati űrlapot és a felvételi eljárási díj befizetését igazoló szelvényt, amelyeket a fenti címen lehet beszerezni.
2. Rövid szakmai önéletrajzt (kiterve a kiemelkedő tanulmányi vagy szakmai eredményekre: versenyhelyezés, TDK-dolgozat, publikáció stb.).
3. Egyetemi diplomát (5. éves hallgatók esetében a levelezőkönyv 8. és 9. félévére vonatkozó részének fénymásolatát).
4. A témát kiíró oktatási egység szakmai javaslatát.
5. Esetleges állami nyelvvizsga-bizonyítványt.
6. A témát kiíró oktatási egység esetleges kötelezettségvállalási nyilatkozatát a hallgató részére biztosítandó intézeti/tanszéki rendszeres juttatás mértékéről.
7. Esetleges nyilatkozatot arról, hogy szakmai megfelelés esetén milyen anyagi feltételek mellett vállalja a jelentkező a felvételt, amennyiben nem kaphatja meg a teljes állami ösztöndíjat.
(A 6. és 7. pontokban említett nyilatkozatoknak az ad jelentőséget, hogy az állami ösztöndíjak száma a kiírt témák számához képest nagyon korlátozott.)
A jelentkezők

1995 ÁPRILISÁBAN

felvételi beszélgetésen vesznek részt, aminek során a felvételi bizottság meggyőződik a jelentkező általános szakmai ismereteinek szintjéről és nyelvvizsga igazolás hiánya esetén, a nyelvtudásáról. Ennek alapján javaslatot tesz a kar dékánjának a pályázó felvételére, illetve elutasítására. A dékán 1995. május 15-ig dönt a felvételről és az állami ösztöndíj odaítéléséről.

Dr. Csom Gyula s. k.
dékán

Elmélkedések férfiakról és nőkről

A nők és a férfiak a XX. század végén címmel rendezett konferenciát a Rajk László Szakkollégium 1995. február 23-án, amelyet mint rendező hallgattam végig. Az elhangzottak kapcsán felmerült gondolataimról írok, tudom, kissé megkésve.

A nap folyamán több téma került terítékre, melyet kitűnő előadók szájából hallhatott a közönség. Itt és most nem forgatókönyvet szándékozok írni, hanem egy eszmefuttatást férfiakról és nőkről, melyen átszűrtem a konferencia gondolatfogatató elmélkedéseit.

Mi is az: férfi és nő? Vagy mit jelent nőnek és férfinak lenni a mai magyar társadalomban? Látszatra, bár könnyű és bugyuta kérdéseknek tűnnek ezek, de ha az ember egy kicsit elmélázik fölöttük, akkor rögtön ellenkező véleményt formál. Azt, hogy valaki nő vagy férfi, igen könnyen megmondhatjuk akkor, ha megvizsgáljuk genitális jegyeit. Ekkor azt mondjuk valakire, hogy nő vagy férfi vagy egyik sem, illetve mind a kettő, vagyis hermafrodita. De mit lépünk arra, ha valaki, bár külsőre nő, mégis férfinak érzi magát vagy férfi és nő szeretne lenni? Akkor most nő vagy férfi? Mondhatjuk azt, hogy külsőre nő, érzülete szerint pedig férfi. Tehát a nemiségnek létezik egy láthatatlan érzületi, transzcendens meghatározója is. Ha társadalmi nemről beszélünk, akkor arról az emberről, aki főz, mos, takarít, kézimunkázik és gyermeket nevel, azt mondjuk, hogy nőies munkát végez; arról pedig, aki fát vág, vállalatot vezet, focizik, autót szerel, azt rebegjük, hogy férfiasat. Még ki tudja, hány dimenzióban vizsgálva magunkat mondhatjuk ki, hogy férfiak vagy nők vagyunk. Virginia Woolf fogalmazta ezt meg kitűnően Orlando című regényében:

„Orlando megkönnyebbülten sóhajtott. Cigaretára gyújtott, és egy-két percig csendben füstölt. Aztán habozva, mintha akit szólít, távol is lehetne, szölongatni kezdte Orlando? Mert ha van mondjuk 76 olyan különböző idő, amely mind egyszerre ketyeg bennünk, hány épp olyan különböző embert számlálhatunk össze, aki Úristen, segít, mind egyszerre ad szállást az emberi szellemben. Mondjuk, hogy 2052? Ezek az ének, amelyek egymás fölé halmozva, mint pincér kezében a tányér, személyünket alkotják, különféle vonzalmakat és rokonszenveket éreznek, mindegyiknek megvannak a maga külön jogai, saját külön kis alkotmánya, vagy nevezzük bárminek, és sok ilyen dolognak nincs is neve. Úgyhogy az egyik csak akkor jelenik meg, ha éppen esik az eső. Egy másik meg kizárólag zöld függönyös szobában. Egy harmadik, ha éppen nincs ott Johnsné, egy negyedik, ha egy pohár borral csalogatjuk és így tovább, és így tovább. Soroljuk csak fel saját tapasztalásunkból a különböző szerződéseket, amelyeket különböző énjünk kötöttek velünk! Némelyik nagyon vadul neveléses, így nem is szólhatunk róla nyomatásban.”

Az eddig elmondottak jelzik, hogy ki a nő és ki a férfi, azt igen nehéz eldönteni. Biztosan léteznek olyan emberek, akik ízig-veíg nőnek vagy férfinak vallják magukat, és az összes lehetséges dimenzió szerint besorolhatók az egyik vagy másik kategóriába, de nagyon sokan vannak olyanok, akik hol az egyik, hol a másik kategóriába kerülnek. Akkor meg mi végre az egész? Fordulhatnánk Platon-ideák világához, ahol megtaláljuk a tökéletes nőt és férfit. De hát miért kell tökéletes nőkké és férfiakká válnunk? Vagy kell-e egyáltalán? A nemiség az ember identifikációjának fejlődésében igen fontos szerepet játszik. Személyiségünk nem nyerhet tudatos önazonosságot anélkül, hogy ne törekednénk nemiségünk teljes megélésére. Ezért szükséges tehát tudnunk, mit is jelent férfinak és nőnek lenni. A férfi és a női lét azokban a különböző dimenziókban alakul, amit már a korábbiakban megemlítetttem. Több szinten zajlik tudatosan és tudattalanul egyaránt. A társadalmi nemi szerepek kínálnak számunkra tudatos fo-

gódzókat ahhoz, hogy nőként és férfiként kezeljenek bennünket, valamint olyan viselkedési útmutatásokkal szolgálnak, amelyek megkönnyítik a kommunikációt.

A társadalom által kiosztott nemi szerepek nagyon egyoldalúak és a velük való azonosulás folyamata meglehetősen erőszakolt. A társadalom az embereket két nem szerint különbözteti meg, teljesen figyelmen kívül hagyva azokat az egyedeit, akik egyikhez sem tartozónak érzik magukat. Mindenáron férfiakat és nőket akar kinevelni magából úgy, hogy öltözködési, viselkedési, jellembeli tulajdonságokat akaszt rájuk, nagyon sokszor akarattal ellenére. Ezek a társadalmi szerepek elnyomják a személyiséget, az egyén énjének teljes kibontakozását, kiteljesedését teszik sokszor lehetetlenné, és lelkileg megnyomorodott, szerepjátszó, arctalan figurákat nevel ki magából. A nőket sokszor ledegradálja csupán a férfiak szexuális vágyainak tárgyává és egyéb szükségleteinek kiszolgálójává, a férfiakat pedig a hatalomgyakorlás és az irányítás magaslatába, a tudás fellegvárába emeli. Egyfajta uralmi alávetettségi viszonyt hoz létre társadalmi szinten. A szerepek kialakításának fontos eszköze a média. De léteznek próbálkozások ezeknek a szerepeknek a derékba törésére is, és itt kapcsolódunk György Péter előadásához, melyben briliózan derül fény arra, hogy Madonna mit is tesz valójában a klipjeivel.



Madonna egy női sztár. A női sztár feladata az, hogy a „világ számára élvezzen a férfiak által”. Madonna dacosan, már körülbelül négy nagy átöltözésen keresztül nem csinált egyebet, mint különböző pózokban és jelmezekben maszturbált homoszexuális férfiakat körbevéve, és megmutatta a világnak, hogy a nőknek nincsen szükségük a férfiakra. Ugyanazt műveli a férfiakkal, mint a férfiszterek a nőkkel. Férfiakat állít maga köré, lehetőleg minél izmosabbakat és szexisebbeket. Amit Madonna tesz, az az, hogy a társadalmi sztereotí-

piák olyan határán mozog, mellyel robbantja a megszokott formákat, társadalmi nemi szerepeket, és ezzel olyan űrt teremt a maga furcsaságánál fogva, mellyel kizökkenti a világot a megszokásból, és megmutatja, hogy hogyan is van ez valójában.

A magyar társadalomban, de nemcsak itt, hanem mindenütt az egész világon, a nemek egymáshoz való viszonya hierarchikus. Az élet társadalmi színterén a férfi uralkodik a nő fölött, otthon a családban pedig a nő uralkodik a férfi fölött. Nincsen meg az az egyensúly, ami a két nem kiteljesedésének biztosítéka és egymásratalálásának szimbiotikus záloga lenne. Hadas Miklós előadásában példázta a férfiuralom nagyszerű nyomon követhetőségét a zene világában. Vajon hány zeneszerző, karmester vagy operaigazgató nőt találunk? A zene világában a férfiak csupa olyan pozícióit töltöttek be, amelyek uralmi hajlamaik kiélésére nyújtanak terepet. A nő a zene világában énekes. Az énekes a saját testét uralja csupán, nem pedig egy hangszert vagy egy egész zenekart. Hadas Miklós szerint, mivel a test az énekes „hangszere”, tehát igen fontos elem az éneklés során, így egyfajta rejtett dimenzió kereszttül hat a férfi libidójára. Tehát egy énekes nő sikereiben szerepet játszik a szépsége is. Persze ez nem azt jelenti, hogy ez a döntő, de például, ha két hasonló kvalitásokkal rendelkező énekesnő felvételzik az Operába, akkor rejtetten, tudat alatt nagyon fontos strukturáló tényező lehet a férfivágyak működésbe hozása. Mivel pedig ebben a szférában túlnyomórészt férfiak vannak hatalmi pozícióban, „a férfiülés társadalmi konstrukciója révén érvényesülni fog és megszabja azt, hogy a nők az adott pályáiban milyen magasságokig juthatnak el”. Tehát érvényre jut a férfiuralom. És valahogyan hasonlóképpen működik a férfiuralom a társadalmi élet más területein is, mint a zene világában.

A konferencián hallhattunk egészen más megközelítést is a nemek között fennálló egyensúlytalanságról. Sárvári György jungi mélylélektani megközelítése szerint ez a világban eluralkodott feminin elem következménye. Jung szerint mind a férfi, mind a nő lelkében létezik férfi és női rész, öskép, amit animusznak és animának hívunk. Az animusz és anima a nemiség mágius megjelenése nők és férfiak lelkében. Az animusz a férfi archetipusa, amit általában a király, az öregember, az égi atya vagy a logoszként szokták ábrázolni, a törvényt, az értelmet, a status quo-t jelent, míg ezzel szemben az anima, a nő archetipusa a Maya, a hindu filozófiában a termékenység istennője, a királynő, a boszorkány vagy az Eros, a kapcsolatoknak a dinamikáját fejezi ki. Az animus tulajdonsága az aktivitás, a behatolás, az ítéletalkotás, a kiadás és a destrukció, míg az animának a közvetítés, az egyesülés, az integráció, az elnyelés és bekebelezés. Ha a férfi lelkében az animusz kiteljesedése megreked egyfajta degradált szinten, akkor minduntalan létigazolásra vágyik és agresszív módon tör a maga számára utat. Hát innen a világban lévő egyensúlytalanság és durvaság. A férfi lelkének feminin túlsúlya a fiúgyermek és anyja kapcsolatában gyökerezik. A gyermek képtelensége arra, hogy az anya-gyermek viszony szent kötelékét megtörje, átalakítsa, vezet el animuszának fejletlenségéhez és ahhoz, hogy nemi identitása deficitessé váljék. Jung szerint tehát ezeknek az ösképeknek a kiteljesedése bennünk, a teljes megélésük vezet el az egészséges személyiség kialakulásához, a világ egyensúlyához.

Sok pszichológus szerint a nemi identitás már 5 éves korra kialakul egy ember életében, Jung szerint ez már 18 hónapos korra befejeződik. Ha ez valóban így van, akkor amit tehetünk, az az, hogy életünk során felfedezzük magunkban a nőt vagy a férfit vagy akár a kettőnek valamifajta átmenetét, a harmadik nemet, függetlenül attól, hogy a biológiai nemünk melyik társadalmi nem kategóriájába sorol minket, és azt a fajta nemi identitást éljük meg, teljesítjük ki önmagunkban, amit valóban érzünk, amit valójában vagyunk. A ránk szakadó parancsot levettük magunkról, teljesítsük ki azt a személyiséget, ami bennünk rejlik, és ne legyünk bábok, utánzó! A társadalmi szerepek kényszerkiosztottságának megszűnése rejt magában egy sokkal színesebb, tartalmasabb és szabadabb világot.

Angi

1991

Na most pont ott tartunk, mint a korábbi kurzus idején. Adva van egy kormány, amely mondja a magáét, nem hajlandó szóba állni a társadalommal. Amikor ez a cikk készült, még csak ígéret a vasutasztrájk. Ha „összejön”, hű mása lesz a taxiblokkadnak. A MÁV-os szakszervezeti vezeték pont azt mondják, amit annak idején a taxisok (voltaképpen mindenki érdekében bényítják meg az országot); a kormány ugyanúgy tehetetlenkedik, mint az elődje (ahelyett, hogy biztosítaná az ország működését, ami végül is a dolga). Azelőtt attól kellett félni, hogy politikai okokból kirúgják az embert, most ugyanez gazdasági okokra hivatkozva történhet meg. Korábban a Magyar Rádióból tettek az utcára 15 százaléknyi dolgozót racionalizálásra hivatkozva, most a Magyar Televízióból repül ugyanennyi ember ugyanezzel az indokkal. Akkor a mezőgazdaságot tették padlóra, most a kiskereskedelem vár ugyanez a sors. Annak idején a bankokon keresztül szedték el az emberek pénzét (nem adtak kamatot), most közvetlenül veszik ki a zsebükből a zsozot. Az előző kormány idején Kónya magyarázott meg bármilyen döntést, most Szekeres és Pető képviseli a „politika logikáját” az „értetlen”, tét nélkül fecsegőkkel szemben.

A dolgok hátterében most is ugyanaz van, mint akkor, csak most a vezető értelmiség egy másik csoportja gondolja úgy, hogy megmenti az országot, ha tetszik ez neki, ha nem. És hogy meddig folytatódhat az ámokfutás, az most is azon múlik, mint akkor: sikerül-e a kormánypárti képviselőket leválasztani bázisukról? Akkor a kiscsapatokat kellett elszakítani a pártjuktól, most a szocialista pártiakat kell elválogatni a szakszervezetektől.

Nem fog összejönni. Az ilyen manipulációhoz egy Antall József kellene. Ő meg tudná csinálni, ha élne. Csakhogy nem él. Reinkarnációja pedig egy ellenzéki pártot vezet. A Fidesz nevűt...

K. S.

„A kinyomott fogpasztát nem lehet visszagyömöszölni”

Az AULA Kiadó gondozásában megjelent *Gálik Mihály* Médiagazdaságtan 1. című könyve, aminek sajtóbemutatója április 25-én volt az egyetem. A kötet szerzőjével beszélgettünk:

– *Könyved négy fő médiamodellre jelez, az autoritert, a liberális, a totalitárius és a társadalmi felelősség médiamodelljét. Magyarországra melyikbe sorolható?*

– A médiamodellek illeszkednek a társadalmi modellekhez, így Magyarország médiamodellje pontosan tükrözi azt a zűrzavart, ami átmeneti állapotokra jellemző. De legyünk annyira realisták, hogy viszonyítsunk: a mai modell összehasonlíthatatlanul különb, mint az, ami hét-nyolc évvel ezelőtt volt. Nagyon

sok elem van belőle a liberális modellből,

főleg az írott sajtóra vonatkozóan, az elektronikus médiában ugyan lényegesen kevesebb, de már ott is visszafordíthatatlannak a folyamatok, a magyar médiaviszonyokat már soha többé nem lehet visszavinni a '85-ös színvonalra. Nagyon szeretem azt a kissingeri fordulatot, hogy a kinyomott fogpasztát nem lehet visszagyömöszölni a tubusba, s azt hiszem, igazán illik is a mai magyar helyzetre. Úgy vélem, még a kulturális lapok terén is sokkal nagyobb a választék, mint korábban. Azt azonban tudomásul kell venni, hogy a piaci viszonyok előnyeit csak a hátrányokkal együtt lehet élvezni.

– *Érthető-e ez az állítás, hogy a média piacán a nulla beavatkozás híve vagy?*

– Az én generációm soha nem lesz a nulla beavatkozás híve, de az nem is állítható, hogy ma tisztán piaci viszonyok uralkodnak a médiában. Hisz az piaci korrekciós mechanizmus, ha egy multimilliomos alapítványból sajtótermékeket támogat, s az is, hogy a kormány elveszi az adómat, csinál egy kamualapítványt, aminek kuratóriumába beteszi a saját embere-

it, akik ott elosztják az én pénzemet. Ezt utálok, megmondom őszintén. Példa erre a dunántúli regionális lap, amire állampénzből elszórakoztak pár száz milliót, kiadói elnöknek pedig meghívtak egy állatorvost. Érdekes, engem még sosem hívtak disznóelítéshez.

Korrekció tehát volt, van és lesz, a kérdés az, ki korrigál és mennyire. A civil szférának egyelőre se pénze, se kultúrája, hogy ezt megfelelően csinálja. Bár valljuk meg, az értelmiség többek között azért alapított cégeket, hogy azok adóalapjából leírja kedvenc lapjainak előfizetését. Van ugyanakkor keresztfinanszírozás is, amelynek során a kiadók nyereséges lapjaikból veszteséges kulturális lapokat tartanak el.

– *Van-e meghatározó ága a médianak?*

– Az amatőrök és a szakemberek ezen még sokáig vitatkoznak fognak. A szabadidő felhasználásában a világ minden országában

a tévé vezeti a listát,

és a napilapok iránti kereslet valamelyest csökken. Sokan új analfabetizmusról beszélnek, mondván, vége azoknak az időseknek, amikor a gyerekek hat és tizenhat éves koruk között elolvastak vagy kétszáz könyvet. És a lapok között is megjelentek a képregényszerű napilapok, a tabloidok, amik egyre népszerűbbek, az Egyesült Királyságban például az emberek egyharmada olvas csak minőségi újságot. Ugyanakkor változóban van a nem szelektív, vagyis birkaként való tévézés, ez ma már egyre kevésbé jellemző Magyarországon is. De a tévéből nap mint nap áradó sulykolás – ami a befolyásolás leglényegesebb technikája – ma már olyan egyszabású, hogy ilyen mennyiségű tévézés mellett félő, hogy valóban jelentősen hat az emberekre. A kormányok azonban messze túlbecsülik azt a hatást, amit a televízió az emberek politikai választására gyakorol, a politikusok számára a tévét és a rádiót sajátos mítosz lengi kö-

rül. Érthetetlen volt a Boross-, illetve az Antall-kormány viszonyulása, de még érthetlenebb a Horn-kormányé, amely éppen saját választási sikerén tapasztalta meg, hogy nem a tévé határozza meg a voksokat. Mégis úgy tűnik, kevés volt a lecke. Néhány kormány így vagy úgy próbálkozik kormánylag fenntartásával, pedig elemi evidencia, hogy piaci körülmények között kormánylap nem él meg, ezt illene már tudomásul venni.

– *A könyv kevés magyar példát elemel, gondolom, ezt föl is fogják neked róni.*

– Igen, sokszor megkaptam már, hogy miért tengerentúli példákkal dolgozom. Azért, mert ahogy a klasszikus kapitalizmus hazája Anglia, úgy a médiagazdaságtan az Egyesült Államok, ezért aztán nem hozhatok afgán példákat. Szakmai öngyilkosság volna a ma még csak részleteiben létező magyar médiapiac jelenségeinek részletes elemzésébe bonyolódni. A könyv arról szól, hogy ha a média piaci alapon működik, akkor milyen törvényszerűségek érvényesülnek benne, s ez néha ellentmond az emberek felszínes, hétköznapi tapasztalatainak. Ez a tankönyv pillanatnyilag egyszemélyes vállalkozás. Elképesztő, hogy mennyire

nincs adat a magyar médiapiacról.

Valós eladott példányszámokat és olyan egyéb dolgokat tartanak titokban a kiadók, amik eltitkolásáért a századelő tengerentúli gengsztervilágában rég lelőtték egymást az üzletfelek. Az állami Hírlapkiadó Vállalat az adófizetők pénzén nem mondja a data a lapjai eladott példányszámát, ezt kikérem magamnak. A kiadótól független szakmai felmérések aztán megmutatták, hogy mondjuk a Pest Megyei Hírlapot '94 közepén a felnőtt lakosság tíz százaléka olvasta a megében, miközben jöttek azzal, hogy politikai okokból fenygeti őket a megszűnés, na ilyenkor az ember hanyatteszi a röhögéstől. De említhetem a ter-

jesztést is: felelős postai főnök nyilatkozta nyilvános lapban, hogy a vidéki olvasók nem igénylik a napilapok házhozszállítását kora reggelre. Hozzáteszem, én Zuglóban sem kapom meg kilenc óra előtt. Ez felháborító. Magától értetődik, hogy ha a posta nem hajlandó megfelelően terjeszteni, akkor tetszik, nem tetszik, a kiadók terjesztőhálózatokat fognak létrehozni, mint ahogy tették az összes megyében.

– *Hány évnek kell eltelnie, mire számottevő magyar adatok is lesznek egy efféle könyvben?*

– A második kiadásban már lesznek. A médiapiaci szereplők lassan kezdik belátni, hogy titkolásuknak nincs értelme. De a könyvet mindenképpen meg kellett írni ahhoz, hogy gondolkodás módjára bekerülhessen a köztudatba. S azt is hadd tegyem hozzá, hogy

ezt a könyvet máshol nem lehetett volna megírni,

csak itt, ezen az egyetemen. Itt ugyanis adnak egy emelt szintű ösztöndíjat – fizetésnek hívják –, bizonyos mennyiségű szabadidőt, meg érdeklődő intellektuális társakat – kollégákat, diákokat – ahhoz, hogy ezt a munkát el lehessen végezni. A tanszéki vitára hűz ember olvasta el a kéziratot, két órát vitatkoztunk róla, ezért százezres nagyságrendű szakértői díjat kellett volna egyébként kifizetnem.

– *Hány diák tanul majd ebből a könyvből?*

– A fakultációra huszonöt jelentkező, becslésem szerint a kétharmadukat érdeklí is. De most elkezd szétterjedni, könyven lehet belőle kétszáz. Az ELTE újságíróképzésében negyvenen tanulják, de van rá érdeklődés Pécsen, Miskolcon, Szegeden is. Közgazdasági kulturális tárgyként is érthető, olyanok tanulmányait is színessé teheti, akiknek esetleg soha nem lesz más közük a média piacához, mint hogy fogyasztóként vagy hirdetőként jelen vannak benne.

M. G.

Tőzsdekonferencia a Vállalkozói Kollégium szervezésében

Hát ilyen még nem volt!

Voltak már ugyan Menedzsment Napok és a mostani konferenciának is egyik célja ezen hagyomány folytatása. A Tőzsdekonferenciának van viszont egy, az előző évek rendezvényei kapcsán meg nem fogalmazott szerepe is: a szakkollégium az egyetem oktatóinak, diákjainak is szeretné megmutatni, mivel foglalkozik.

Ennek szellemében a május első napjaiban zajló konferenciát az EVK legerősebb és az évek során létszámban egyre gyarapodó szakcsoportja, a Tőzsde szakcsoport (micsoda meglepetés!) kb. tízfős gárdája szervezte. A két másodéves főszervezőnek (akik egyáltalán nem érezték erejüket meghaladónak ezt a feladatot) természetesen sokat segítettek az öregebb kollégisták, és Száz János egyetemi tanár is, aki a rendezvény egyik fővédnöke. A legtöbb nehézség az előadók megszervezésével kapcsolatban merült fel, viszont a végleges programban szereplő vendégek a téma elismert szakértői. Az előadások így főként azok számára lesznek érdekesek, akik már rendelkeznek alapismeretekkel a tőzsdével kapcsolatban, de ez természetesen nem feltétele a részvételnek, a szervezők minden érdeklődőt szeretettel várnak a jelentkezés helyén, az EVK Kinizsi kollégiumi irodájában.

A TŐZSDEKONFERENCIA PROGRAMJA

ELSŐ NAP – 1995. MÁJUS 2.

9.00	A KONFERENCIÁT MEGNYITJA: Dr. Száz János, a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem professzora
9.15–10.30	A TŐKEPIACOK SZEREPE A FEJLETT VILÁGBAN előadó: Czirják Sándor, a Magyar Nemzeti Bank alelnöke
10.45–12.00	VERSENY A TŐKÉÉRT, A VILÁG FEJLŐDŐ PIACAI előadó: Jaksity György, Concorde Értékpapír Kft.
12.15	EBÉD
13.15–14.30	KÜLFÖLDI BEFEKTETŐK KELET-EURÓPÁBAN előadó: Igaz Katalin, Citibank Budapest Rt.
14.45–16.00	VÁLLALATOK TŐKEPIACI FINANSZÍROZÁSÁNAK TENDENCIÁI előadó: Mohai György, Creditanstalt Értékpapír Rt.
16.15–17.30	INTÉZMÉNYI BEFEKTETŐK SZEREPE AZ ÉRTÉKPAPÍRPIACON előadó: Matits Ágnes, Nemzetközi Bankárképző Központ

MÁSODIK NAP – 1995. MÁJUS 3.

9.00–10.15	ÁLLAMPAPÍRPIACI TENDENCIÁK előadó: Borbély László András, Pénzügyminisztérium
10.30–12.00	A DERIVATÍV PIACOK FEJLŐDÉSE előadó: Szeles Nóra, Budapesti Értéktőzsde
12.15	EBÉD
13.15–14.30	AZ ÉRTÉKPAPÍRPIACI SZABÁLYOZÁS VÁLTOZÁSAI előadó: Dr. Pacsi Zoltán, Állami Értékpapír- és Tőzsdefelügyelet
14.45–16.00	KELENEK-E AZ UNIVERZÁLIS BANKOK? vitavezető: Bácskai Tamás, a BKE professzora részvevők: Farkas István, Pénzügyminisztérium Lantos Csaba, Creditanstalt Értékpapír Rt. Rotyis József, Budapesti Értéktőzsde Rusznák Tamás, Állami Bankfelügyelet
16.15–17.30	A BUDAPESTI ÉRTÉKTŐZSDE JÖVŐKÉPE előadó: Rotyis József, Budapesti Értéktőzsde

Privatizáció és strukturális megújulás Magyarországon

volt a címe **Galgóczy Béla** (Társadalomkutató és Előrelépő Intézet, Privatizációs Kutatóintézet) előadásának.

Kelet-Közép-Európában a háború utáni évek államosító és kollektivizáló politikájához hasonlóan az elmúlt évek privatizációs gyakorlatát is az erőltettség jellemzi. Az állami tulajdon magánosításában eszközt láttak 1. a világgazdasághoz való csatlakozásra, 2. a technológiai és menedzsmentismeretek átvételére, 3. a strukturális átalakulásra és a vállalati reorganizációra. Magyarországon a stratégiai és prioritások állandóan változnak, bár a bevételmaximalizálás elve – legalábbis szavakban – mindig preferált volt. Egyebek mellett a külföldi eladósodás következtében a tőkebeáramlás a régióban Magyarországon a legnagyobb, eddig 8 milliárd dollár. Bizonyos iparágakban a zöldmezős beruházások is jelentősek, nemcsak a már működő cégek felvásárlása.

Nálunk a privatizáció különböző technikáit alkalmazták, de az ingyenes részvényosztást a kezdetektől fogva elutasították. A magánosítás nagy része a színpalack mögött, informális és „spontán” módon zajlott le (állami vállalatok felosztása, kirablása, a nyereséges szegmensek kft.-vé alakítása). A folyamatokról a társadalom nem kaphat pontos adatokat, különösen nem előzetes konzultáció céljából. Az általános bizonytalanságok ellenére már biztosan látható néhány következmény. Az alapvető elvárások nem teljesültek, a beruházási szint nem nőtt, csupán a privatizált vállalatok likviditási helyzete javult. A privatizáció a napi túlélés eszközüvé vált, ahelyett, hogy egy hosszú távú gazdasági stratégia eleme lenne. Ilyen körülmények között nehezen várható el a vállalati menedzsment racionális viselkedése: az állami szektorban a tulajdonosváltás lehetőségeinek keresésére kényszerülnek, míg a magánvállalatok fejlődését sok esetben hátráltatja, hogy a profit a privatizációs hitel visszafizetésének egyetlen forrása. Úgy tűnik, hogy az adószolgáltatás éppen a legproduktívabb vállalatokat sújtja, ami a versenyhelyzet további romlásához vezet.

Az előadásokat vita követte, amelyek során a privatizáció hazai gyakorlatát a jelenlevők közül senki nem vette védelmébe.

TB

Szükségszerű-e a privatizáció? Vannak-e alternatívái? Bizonyosan elkerülhetetlen a fejlett tőkés államokhoz való kapcsolódás, hiszen az elzárkózás nem jelenthet megoldást. Azonban ennek mikéntje sokkal több megfontolást igényel. A technológiákat külföldi befektetések nélkül is megtanulhatjuk, de a koncessziók is szélesebb körben alkalmazhatók lennének. Állami többséggel bíró közös vállalatok alakíthatók. Meg lehet szervezni a közüzemi vállalatvezetés vertikális módszereinek alternatíváit, így téve a köztulajdont nyíltabbá, demokratikusabbá, vállalkozóvá. A magánszektor az állami szektor kiegészítője, nem pedig irányítója kell hogy legyen. A korábbi folyamatok nem visszafordíthatatlannak, főként mert nélkülözik a társadalmi-gazdasági racionalitást.

John Weeks (University of London, School of Oriental and African Studies)

az átmeneti gazdaságok privatizációs gyakorlatának elméleti alapjairól

beszél.

A volt szocialista országok átmeneti gazdaságainak célpontja a piac, amely azonban rendkívül komplikált fogalom, azaz magában foglalhatja az adásvétel helyét, intézmények halmazát, vagy akár a társadalmi reguláció egy módját is stb. A fogalom különböző rétegeinek összecsúsztatása azonban félreértések és zavar forrása. A liberális gondolkodásra jellemző, hogy a piacot általánosan a termékgondolásra jellemző, hogy a piacot általánosan a termék szentes emberi viselkedés szinonimájának tekintik. Így nem meglepő, hogy az átmeneti gazdaságok minden hibájának, veszteségének okozójaként a helytelenül megválasztott sebességet tekintik. Valóban neoklasszikus elmélet által igényelt tranzíciós feltételek nem teljesülnek.

A neoklasszikus érvelések keretét a tökéletes verseny körülményei képezik. Ez az elsődleges feltétel, amelyik sehol sem létezik. Azonban elméletileg az sem igazolt, hogy „egy kicsivel több verseny” eredményesebb helyzethez vezet, illetve szükségképpen átmenetet jelent a tökéletes verseny állapota felé. A gazdaságelmélet, s különösen a „második legjobb” elmélete, inkább az ellenkező irányú érvelést tá-

masztaná alá. A tökéletes versenygazdaság jellemzői ezért nem igazolhatják a gazdasági rendszerváltás politikáját.

Következésképpen a tranzíció folyamata és a privatizáció a politikai propaganda elméleti szempontjából védhetetlen kiindulópontjain alapul. Ezt Vietnam példája is igazolja, ahol a sikeres stabilizáció és a világgazdasághoz történő integráció az állami szektor lebontása nélkül zajlott.

Délután Mandel Miklós (BKE gazdaságpolitikai tanszék) elnökletével, a hazai privatizáció áttekintésével folytatódott a szeminárium.

Szombathelyi Ferenc (UNI-ECO)

A privatizáció nyomorúsága Magyarországon

címmel tartott előadást. Szerinte a hazai tulajdonátalakulás belső ellentmondásait leginkább a privatizációs törvény hiánya jelzi, miközben az elmúlt öt év során az állami vagyon kb. 50 százaléka került magánkézbe. Ugyanígy a politikai állásfoglalások is különbözőek, hiszen a tulajdonarányának nincsen általánosan elfogadott mérőszáma. A privatizációs bevételeket mutató statisztikák is eltérnek egymástól. Mindenesetre Bartha Ferenc volt privatizációs kormánybiztos szerint az állami tulajdon eladásából származó bevételeknek ez idáig csupán 10 százaléka áramlott az állami költségvetésbe. A jelentősebb közüzemi vállalatokat a Szocialista Párt vezette kormány világos gazdaságpolitikai elképzeléseket nélkülözve választotta ki privatizációra. A kormányváltás után ezért is lassult le a magánosítás folyamata.

Bokros Lajos pénzügyminiszter 25 pontos programjából 9 foglalkozik a privatizációval, és lényegében az előnyök és hatásmechanizmusok vizsgálatának elmulasztásával hibáztatja az eddigi gazdaságpolitikát. Bokros Lajos nyilatkozatai azonban már most is nagyon ellentmondásosak. (Hamar megváltoztatta álláspontját például a privatizációs intézmények összevonásáról, illetve a TB vagyonhoz juttatásáról.) Emellett Suchman Tamás privatizációs miniszter szerepe sem tisztázott, és ez tovább nehezíti a világos kép kirajzolódását.